

POSTANOWIENIE

24 października 2025 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Kamil Zaradkiewicz

na posiedzeniu niejawnym 24 października 2025 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa K.K.

przeciwko Syndykowi masy upadłości G. S.A. w upadłości w W.

o ustalenie i zapłatę,

na skutek skargi kasacyjnej Syndyka masy upadłości G. S.A. w upadłości w W.

od wyrok częściowy Sądu Apelacyjnego w Lublinie

z 26 listopada 2024 r., I ACa 2061/24,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

[M.O.]

UZASADNIENIE

Wyrokiem częściowym z 26 listopada 2024 r. Sąd Apelacyjny w Lublinie w sprawie z powództwa K.K. przeciwko syndykowi masy upadłości G. S.A. w W. o ustalenie i zapłatę, na skutek apelacji pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu z 14 marca 2023 r., I C 565/21, oddalił apelację w zakresie powództwa o ustalenie.

Pozwana wniosła skargę kasacyjną od wyroku Sądu drugiej instancji, zaskarżając to orzeczenie w całości oraz wnosząc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu w Lublinie, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości oraz uchylenie w zakresie punktu I poprzedzającego go wyroku Sądu pierwszej instancji i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Zamościu.

Uzasadniając wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca wskazała, że w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, który pozwany sformułował w postaci następującego pytania: czy kryterium, na podstawie którego strona jest uprawniona do określenia wysokości świadczenia, a w niniejszej sprawie - na podstawie którego bank jest uprawniony do określenia kursu waluty obcej - może wynikać nie z treści samych oświadczeń woli stron, a z innych czynników, które na podstawie art. 56 k.c. współkształtują treść stosunku prawnego, tj. z zasad współżycia społecznego lub ustalonych zwyczajów?

Powódka nie wniosła odpowiedzi na skargę kasacyjną pozwanej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest nadzwyczajnym środkiem zaskarżenia, a zarazem kwalifikowanym pismem procesowym o ściśle określonej przez ustawę treści. Sąd Najwyższy, rozpoznając ten nadzwyczajny środek zaskarżenia, nie jest trzecią instancją sądową, lecz działa w interesie publicznym (postanowienie SN z 27 stycznia 2009 r., V CSK 358/08), na rzecz Państwa jako dobra wspólnego (postanowienie SN z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08), jakkolwiek oczywiście nie oznacza to braku indywidualnego interesu skarżącego w rozpoznaniu

nadzwyczajnego środka zaskarżenia, a w konsekwencji także weryfikacji tego interesu (*gravamen*). Jednak przede wszystkim skarga kasacyjna ma służyć ochronie prawidłowego wykonywania prawa oraz jego jednolitej wykładni. Interes prywatny uwzględnia zaś tylko na tyle, na ile może się on stać podłożem zaspokojenia interesu ogólnego (zob. aktualne uwagi w postanowieniu SN z 4 lutego 2000 r., II CZ 178/99).

Koniecznej selekcji skarg pod kątem realizacji tego celu służy przewidziana w art. 398⁹ k.p.c. instytucja tzw. przedsądu, w ramach której Sąd Najwyższy dokonuje wstępnej oceny skargi kasacyjnej. Ten etap postępowania przed Sądem Najwyższym jest ograniczony - co należy podkreślić - wyłącznie do zbadania przesłanek przewidzianych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c., nie zaś merytorycznej oceny skargi kasacyjnej (postanowienie SN z 12 marca 2024 r., I CSK 254/23).

Na etapie przedsądu Sąd Najwyższy ocenia wyłącznie wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania oraz jego uzasadnienie. Wniosek ten stanowi element konstrukcyjny skargi odrębny od podstaw skargi i ich uzasadnienia, które są oceniane dopiero, gdy skarga kasacyjna zostanie przyjęta do rozpoznania.

Dla spełnienia wymagania przewidzianego w art. 398⁴ § 2 k.p.c. konieczne jest zawarcie w skardze kasacyjnej odrębnego wniosku o jej przyjęcie do rozpoznania, zawierającego profesjonalny wywód prawny nawiązujący do wskazanych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. przesłanek przedsądu ze wskazaniem, które z nich występują w sprawie i z uzasadnieniem stanowiska skarżącego (postanowienie SN z 17 czerwca 2021 r., IV CSK 1/21).

Jako przyczynę kasacyjną mającą uzasadniać przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania pozwana wskazała występowanie w sprawie istotnego zagadnienia prawnego.

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Sądu Najwyższego zagadnienie prawne powinno być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi,

niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienie SN z 20 maja 2021 r., II CSK 132/21).

Takie zagadnienie powinno zostać sformułowane wraz z przytoczeniem argumentów prawnych, świadczących o rozbieżnych ocenach prawnych (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002 r., nr 1, poz. 11; z 7 czerwca 2005 r., V CKN 3/05; z 16 marca 2007 r., III CSK 34/07). Konieczne jest też wskazanie argumentów przekonujących o istotności zagadnienia (zob. postanowienie SN z 24 lipca 2007 r., IV CSK 207/07). Ponadto, ma to być zagadnienie nowe, nierozwiązane dotąd w orzecznictwie, którego rozstrzygnięcie może przyczynić się do rozwoju prawa (postanowienia SN: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01, OSNC 2002, nr 1, poz. 11; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01, OSNC 2002, nr 12, poz. 151; z 11 lutego 2009 r., V CSK 388/08).

Problem wskazany przez skarżącą jako istotne zagadnienie prawne był już przedmiotem wypowiedzi Sądu Najwyższego, w związku z czym nie jest to problem nowy. W wyroku z 14 lutego 2025 r., II CSKP 1545/22, Sąd Najwyższy uznał za nieprzekonującą postulowaną przez pozwanego bank reinterpretację umowy kredytu, z wykorzystaniem art. 56 k.c., w kierunku wprowadzenia do niej obowiązku pozwanej ustalania kursu „w sposób rynkowy”, wskazując, że jeśli bank rzeczywiście miał zamiar związać się mechanizmem obiektywizującym sposób ustalania kursu waluty indeksacji przez odesłanie do kursu określanego przez NBP lub do innych kryteriów pozostających poza wpływem banku, nie było przeszkód, aby zastrzeżenia takie objąć wprost treścią narzucanej przez bank umowy, do czego jednak nie doszło.

Sąd Najwyższy podniósł również, że polityka kursowa banku, nawet jeśli jest stosowana przez dłuższy czas, zależy od indywidualnych decyzji ekonomicznych banku, stymulowanych dążeniem do osiągnięcia zysku i nie stwarza podstaw po stronie kredytobiorcy do żadnych skonkretyzowanych uprawnień (roszczeń), mogących limitować swobodę banku w zakresie określenia kursu waluty indeksacji, a w konsekwencji wysokości świadczenia obciążającego kredytobiorcę. Ponadto, niemożność całkowicie swobodnego kształtowania kursu przez bank ze względu na uwarunkowania rynkowe może wprawdzie łagodzić ryzyko takich zmian kursu,

które drastycznie i rażąco odchyłałyby kurs od warunków rynkowych, nie oznacza to jednak, że zezwolenie na jednostronne ustalanie kursu przez bank w relacji z konsumentem nie ma abuzywnego charakteru, jeżeli zważyć, że postanowienie takie umożliwia bankowi, chociażby tylko okresowo i w zależności od stosowanej polityki kursowej, czerpanie nadzwyczajnych korzyści z umowy kosztem konsumenta, które nie mają uzasadnienia w świetle waloryzacyjnego charakteru indeksacji (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2024 r., II CSKP 1560/22 i powołane tam orzecznictwo).

Źródłem abuzywności postanowień dotyczących przeliczeń kursowych na potrzeby wykonania umowy kredytu indeksowanego kursem waluty obcej jest także, a może przede wszystkim, nierównomierne rozłożenie pomiędzy stronami umowy ryzyka ekonomicznego związanego z ewentualną zmianą kursu waluty obcej. Z tego rodzaju nierównomiernym rozłożeniem ryzyka pomiędzy bankiem a konsumentem mamy do czynienia w niniejszym postępowaniu.

Ryzyko instytucji kredytowej (banku) jest bowiem bardzo ograniczone – to, że może ona uzyskać mniejszy zysk niż ustalony według kursu obowiązującego w dniu zawarcia umowy, jest w znacznej mierze przewidywalne i tylko nadzwyczajne sytuacje związane ze stanem gospodarki (kryzysy walutowe, krach giełdowy, wojna itp.) mogą doprowadzić do nadzwyczajnej zmiany na jego niekorzyść. Natomiast ryzyko konsumenta jest zasadniczo nieograniczone a wpływ na stopień tego ryzyka mają nie tylko zdarzenia o charakterze nadzwyczajnym, ale również zdarzenia o bardziej przewidywalnym charakterze. Sytuacja konsumenta zależy każdorazowo od wahań „w górę” kursu waluty indeksacji, przy czym umowa kredytu zawarta przez strony nie przewiduje żadnej górnej granicy tego kursu, po której osiągnięciu dalszy jego wzrost nie wpływa już na wysokość świadczeń spełnianych przez konsumenta na rzecz banku. Poprzez wyznaczenie takiej granicy strony umowy dzieliłyby między siebie ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty indeksacji. Jest to tym istotniejsze, że umowa kredytu generuje długoterminowy stosunek prawny, w związku z czym znaczny wzrost kursu waluty obcej względem kursu z dnia zawarcia umowy kredytu powoduje, że zostają zaburzone proporcje pomiędzy łączną wysokością rat kapitałowo-odsetkowych spłaconych przez konsumenta a wysokością udostępnionego mu kapitału.

W ten sposób dochodzi do nierównomierności ryzyka, które z uwagi na przewidziany w umowie kredytu mechanizm dla przedsiębiorcy jest istotnie ograniczone, zaś dla konsumenta nieograniczone. Innymi słowy, każdy kurs „w górę” według istniejącego w umowie mechanizmu, a zatem zmiana niekorzystna ekonomicznie dla słabszej strony umowy, jest dla konsumenta wiążący (*ad infinitum*) bez względu na jego wysokość czy okoliczności zmiany i to w nieograniczonym zakresie, na co konsument w żadnym razie nie ma wpływu. Natomiast analogicznego ryzyka *ad infinitum* bank na siebie wobec konsumenta nie przyjmuje. Taka sytuacja ma miejsce w niniejszej sprawie i to właśnie przesądza o abuzywnym charakterze zawartych w umowie postanowień dotyczących indeksacji (zob. wyrok SN z 16 maja 2024 r., II CSKP 1305/22).

Ponadto, w orzecznictwie TSUE przyjmuje się, że celem dyrektywy Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz. Urz. z 1993 r., L 95, s. 29) jest ochrona konsumenta i przywrócenie równowagi pomiędzy stronami poprzez wyłączenie zastosowania warunków uznanych za nieuczciwe przy jednoczesnym zachowaniu, co do zasady, ważności pozostałych warunków umowy (wyroki TSUE: z 23 listopada 2023 r., C-321/22, Provident Polska S.A., ECLI:EU:C:2023:911, pkt 91; z 29 kwietnia 2021 r., C-19/20, BPH S.A., ECLI:EU:C:2021:341, pkt 72; z 7 sierpnia 2018 r., C-96/16 i C-94/17, Banco Santander i Escobedo Cortés, EU:C:2018:643, pkt 75). Chodzi przy tym o zastąpienie formalnej równowagi praw i obowiązków stron, ustanowionej w umowie, równowagą rzeczywistą, która przywraca równość stron (wyroki TSUE: z 15 marca 2012 r., C-453/10, Pereničová i Perenič, ECLI:EU:C:2012:144, pkt 28; z 9 listopada 2010 r., C-137/08, VB Pénzügyi Lízing, ECLI:EU:C:2010:659, pkt 4; z 26 października 2006 r., C-168/05, Mostaza Claro, ECLI:EU:C:2006:675, pkt 30).

Zastąpienie wyeliminowanych z umowy postanowień abuzywnych dotyczących zasad ustalania kursu waluty obcej innym sposobem ustalania tego kursu, nie doprowadziłoby do ustanowienia rzeczywistej równowagi pomiędzy bankiem a konsumentem, ponieważ konsument dalej ponosiłby nieograniczone ryzyko związane ze wzrostem kursu waluty obcej. W umowie kredytu w dalszym ciągu nie byłoby bowiem postanowienia limitującego ryzyko ekonomiczne po

stronie konsumenta. Zmieniłby się bowiem wyłącznie sposób ustalania kursu waluty obcej, co jest niewystarczające do uznania, że pozycja banku i konsumenta stała się równorzędna. O istnieniu rzeczywistej równowagi pomiędzy konsumentem a bankiem nie można również mówić w razie uznania, że kurs waluty obcej od samego początku był ustalany na podstawie obiektywnych kryteriów (które jednak nie zostały wskazane w umowie kredytu) – w takiej sytuacji konsument - kredytobiorca dalej ponosi nieograniczone ryzyko związane z możliwymi zmianami kursu waluty obcej.

Z przytoczonych względów należało odmówić przyjęcia skargi do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.).

SSN Kamil Zaradkiewicz

[M.O.]

[a.ł.]